

quia tamen debet seipsum magis diligere, quam proximum; tenetur tamen similia dilectionis signa exhibere proximo, atque sibi ipsi. Et hoc significat particula, *sicut*.

2. Quæres, in quo consistat hæc similitudo? Respondeo. In tribus. 1. In materia. 2. in modo & qualitate. 3. in affectu. Vult enim Deus, ut ea bona, quæ tibi optas, optes etiam proximo: ut sicut teipsum diligis propter Deum, sic etiam proximum propter Deum; ut eo affectu & conatu, quo diligitis teipsum, diligas etiam proximum. Saluo semper ordine Charitatis. De quo fusè disputatum est in 2.2.

3. Dices: Homo sæpè optat sibi noxia, ut honores, voluptates, diuitias, quæ non tenetur optare proximo. Ergo falsum est, Deum velle, ut quæ quisque sibi optat, optet etiam proximo. Respondeo. Nos hîc agimus de eo, qui ex vera charitate diligit seipsum: non de eo, qui seruit suis cupiditatibus, & concupiscentiis. Vide Maldonatum in cap. 22. Matth. v. 39.

C A P V T V.

De Lege Mosaica.

LEX Mosaica triplex est, Moralis, Ceremonialis, & Iudicialis. Moralis summam continetur in Decalogo. Et duo potissimum præcipit, cultum Dei, & iustitiã cum proximo. Ceremonialis speciatim determinat, quibus ritibus ac ceremoniis

ceremoniis colendus sit Deus. Iudicialis, quibus modis iustitia cum proximo seruanda. Itaque triplicia sunt præcepta Mosaica, de quibus Deuter. 5. 31. *Loquar tibi omnia mandata mea, & ceremonias atque iudicia.* Et cap. 6. 1. *Hæc sunt præcepta & ceremonias atque iudicia, quæ mandauit Dominus Deus vester, ut docerem vos.* Vide D. Thom. in 1. 2. quæst. 99. & sequentibus.

2. Hoc posito, multa possunt disputari. 1. An lex Mosaica fuerit bona. 2. An utilis. 3. An perfecta & sufficiens ad salutem. 4. An à Deo data. 5. Vbi, quando & quomodo data. 6. An obligauerit solos Iudæos. 7. Quam arctè obligauerit. 8. An nunc penitus abrogata sit. 9. An in eius locum successerit lex Evangelica, & quæ illa sit.

QVÆSTIO I.

An lex Mosaica fuerit bona?

1. **M**Anichæi, teste Augustino, (in lib. contra Adimantum, & lib. 22. contra Faustum) docuerunt, fuisse malam & iniustam. Primum, quia concessit usuram & libellum repudij, quæ mala & iniusta sunt. (Deuter. 33. & 34.) Secundum, quia fuit tyrannica, ut patet ex illo Exod. 21. 24. *Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede.* Tertium fuit intolerabilis, & obseruatu impossibilis. Act. 15. 10. *Quid ientatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus?* Hinc sæpe reprehenditur in Scripturis, Ezech. 20. 25. *Ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia, in quibus*

non uiuent. Et Roman. 4. 15. *Lex iram operatur. Et Rom. 5. 20. Lex subintrauit, ut abundaret delictum. Et Rom. 7. 8. Sine lege peccatum mortuum erat: sed cum uenisset mandatum, peccatum reuixit. Et Hebr. 8. 7. Si prius testamentum culpa vacasset, non usque secundi loci inquireretur.*

2. Respondeo. Lex Mosaïca fuit bona, iusta, sancta, ut patet ex illo Rom. 7. 22. *Lex qui sem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum.* Vbi mandatum legis Mosaïcæ dicitur sanctum, propter præcepta ceremonialia: iustum, propter iudicialia: bonum, propter moralia, ut notat D. Thomas quæst. 99. art. 4. Et ratio est, quia Deus fuit auctor illius legis, ut postea demonstrabo. At Deus non potest esse author malæ & iniustæ legis; quia, ut inquit Iob cap. 36. 22. *Nullus ei similis est in legibus uoribus.* Et ut habetur Prouerb. 8. 15. *Per illum Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt.*

3. Ad argumenta Manichæorū sic respondeo. Ad 1. Libellus repudij & usura, si spectentur eo modo, quo Iudæis concessa sunt, non sunt mala, sed licita, ut infra suo loco probandum est. Ad 2. Lex Mosaïca, præsertim iudicialis, non quidem fuit tyrannica, sed tamen seruilis, & accommodata statui Iudæorum. Sicut enim Christiani sunt in statu filiorum ac libertatis; sic Iudæi erant in statu timoris ac seruitutis. Debebant igitur metu poenarum à peccatis absterri. Quod spectat illud Deut. 19. 20. *Ne audientes ceteri timorem habeant, & nequam talia audeant facere.* Ad 3. Fuit quidem difficilis obseruatu, non tamen impossibilis. Fuit autem difficilis, si conferatur cum lege Euangelica, quæ est facillima. Rationem huius discriminis iam
infi

insinuauit Nam Lex Mosaïca data fuit Iudæis, qui erant serui: Lex Euangelica data est Christianis, qui sunt filij: seruorum autem conditio difficilior est quàm filiorum. Testimonia Scripturæ quæ ultimo loco adducebantur, nihil aliud probant, quàm quod dicturus sum in 3. quæst. nempe legem Mosaïcam fuisse imperfectam, & non potuisse quenquam liberare à peccato.

QVÆSTIO II.

An Lex Mosaïca fuerit utilis?

1. Respondeo. Ad multa fuit utilis. Hoc insinuat Apostolus ad Gal. 3. 24. cum ait: *Lex pædagogus noster fuit in Christo:* vel, ut Græcè est, *ad Christum.* Constat autem, pædagogum ad multa utilem esse, respectu puerorum, quos habet sub sua disciplina ac potestate. Nam primò ostendit illis, in quo peccent, ut emendentur. Secundò, coërcet illos metu virgarum, ne in posterum peccent. Tertiò, docet illos prima rudimenta Grammaticalia, & sic paulatim disponit ac præparat ad altiora studia capeffenda.

2. Hæc omnia, seruata proportione, præstabat Lex Mosaïca, respectu Iudæorum, qui veluti pueri, subiacebant legi, tâquam suo pædago. Ac primò ostendebat illis, in quo peccarent, ut testatur Apostolus Roman. 3. 20. *Per legem cognitio peccati.* Nam sicut pueri, antequam detur illis pædagogus, sæpè delinquant; & propter ignorantiam, non aduertunt se delinquere: ita homines antequam daretur illis lex scripta, sæpè peccabant.

bant, & propter cæcitatem cordis non sciebant se peccare. Roman. 1.12. *Obscuratum est insipiens cor eorum.* At post legem datam, cœperunt agnoscere sua peccata. Roman. 7. vers. 7. *Peccatum non cognoui, nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces.* Hæc autem cognitio erat necessaria via ad suscipiendum Christum. Cùm enim Christus in Euangelio dicatur venisse ad delenda peccata; certè si Iudæi non cognouissent, se esse peccatores; non vtiq; Christum suscepissent.

3. Secundò, Lex Mosaica coërcebat Iudæos metu pœnarum, vt in posterum à peccato abstererent. Huc spectant omnia præcepta pœnalia, terrores, & comminationes, quæ à lege intentantur. Exod. 21. 15. *Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur.* Et vers. 24. *Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede.* Et alibi sapiùs.

4. Tertiò, Lex Mosaica docebat Iudæos prima rudimenta fidei Christianæ, & sic disponebat & præparabat illos ad perfectam Christi cognitionem, suo tempore capessendam. Proponebat illis umbras, figuras, inuolucra, sub quibus Christus abscondebatur. Proponebat, inquam, cruenta animalium sacrificia, vt inde assurgerent ad inuestigandum cruentum sacrificium in Cruce. Proponebat circumcisionem, figuram Baptismi: purificationes, figuram pœnitentiæ: Agnum paschalem, figuram Eucharistiæ: Æneum serpentem, figuram Christi, & sic deinceps.

QVÆSTIO III.

An lex Mosaica fuerit perfecta & sufficiens ad salutem?

1. **R**espondeo: Non fuit. Hebr. 7. 19. *Nihil ad perfectum adduxit lex.* Et ratio est, quia non conferebat gratiam, quam confert lex Euangelica. Ioan. 1. 17. *Lex per Moysen data est; gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Hoc sensu Apostolus ceremonias legis Mosaicæ vocat *infirma & egena elementa.* (Galat. 4. 9.) Et cum alibi dicit: *Legem Mosaicam non vacasse culpa,* intelligendum est, non vacasse imperfectione, seu fuisse imperfectam (Hebr. 8. 7.) Eodem sensu multi interpretantur illud Ezech. 20. 25. *Dedi eis præcepta non bona,* id est, imperfecta: *Et iudicia, in quibus non viuunt,* id est, non sufficientia ad vitam spiritualem.

2. Hinc sumitur differentia inter legem Mosaicam, & Euangelicam. Nam Mosaica dirigebat quidem Iudæos, præscribendo & ostendendo, quid agendum aut omittendum esset, non tamen præbebat vires & gratiam, quæ legis præcepta implerentur, Euangelica vtrumque facit. Docet enim quid facere & omittere debeamus; & præterea confert gratiam, quæ nos iuuat & corroborat, vt possimus exequi, quod præscriptum est.

3. Hanc differentiam pulchrè explicat Augustinus in lib. de spiritu & litera, cap. 13. Et passim contra Pelagianos, in hunc ferè modum. 1. Lex vetus continet præceptum; Lex noua auxilium. 2. Lex vetus dat lucem, vt sciamus: Lex noua dat

virtutem, vt faciamus. 3. In lege veteri dicit Dominus: Fac quæ iubeo. In noua nos dicimus: Da quod iubes. 4. Lex vetus præscribit multas externas ceremonias: noua dirigit internas actiones.

4. Ex qua iterum oritur alia differentia. Nam lex vetus, seu Mosaica, non poterat per se prodesse homini ad salutem, quia id sine gratia fieri non potest. At noua, seu Euangelica, per se sufficiens est ad hunc effectum. Et hoc est, quod toties inculcat Apostolus in Epistola ad Romanos & Galatas, neminem iustificari ex operibus legis, sed ex fide in Christum. Quo etiam spectat illud 2. Corinth. 3. 6. *Littera occidit, spiritus autem viuificat.* Nam reuera lex Mosaica, præter externam litteram, nihil confert. Externa autem littera minatur mortem, nisi legem obserues: Neque tamen dat subsidium gratiæ, quo adiutus, obseruare possis. Hoc subsidium à noua lege petendum est, quæ præter externam litteram præcipientem, præbet internum spiritum corroborantem, & adiuuantem, qui vitæ spiritualis principium est.

5. Dices: Quomodo ergo Sancti veteris Testamenti, qui vixerunt sub lege Mosaica, iustificati sunt? Respondeo. Non sunt iustificati ex lege Mosaica, quam habebat præsentem, sed ex Euangelica, quæ tametsi præsens non esset, tamen virtus illius per quandam anticipationem, ad eos usque porrigebatur. Quomodo hoc? Quia credebant in venturum CHRISTUM, qui per sua merita, tunc quidem nondum exhibita, sed tamen suo tempore exhibenda, conferebat illis gratiam iustificantem, per quam poterant à peccatis liberari,

rari, & in adoptionem filiorum Dei transire. Vide D. Thomam in prima secundæ, quæst. 98. artic. 2. ad 4.

QVÆSTIO IV.

An Lex Mosaica fuerit à Deo data?

1. Sicut Manichæi, vt supra dixi, negarunt Legem Mosaicam fuisse bonam; sic consequenter affirmarunt, non à Deo, sed à Diabolo datam esse, vt refert Augustinus partim locis supra citatis, partim in duobus libris contra aduersarium Legis & Prophetarum; & in libro de hæresibus. cap. 46. vbi ponit hoc eorum dogma: *Deum, qui Legem per Moysen dedit, & in Hebrais Prophetis locutus est, non esse verum Deum, sed vnum ex principibus tenebrarum.*

2. Respondeo. Idem est author Mosaicæ & Euangelicæ Legis, nempe Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi. Ita Concil. Trident. sess. 4. Et apertè colligitur ex Scriptura. Nam Christus Matthæi 15. 6. loquens de Lege Mosaica, appellat mandatum Dei, cum ait: *Irruum fecistis mandatum Dei, propter Traditiones vestras.* Et Apostolus non semel affirmat, Patrem Christi fuisse authorem Veteris Testamenti, vt Roman. 1. 1. *Paulus Apostolus segregatus in Euangelium Dei, quod ante a promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo.* Et Hebr. 1. 1. *Multifariam multisq; modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio.*

3. Et probatur ratione D. Thomæ in 1.2. quæst. 98. artic. 2. Quia eiusdem est proponere finem, & disponere media ad finem: Sed lex Euangelica est finis legis Mosaicæ, iuxta illud Romanor. 10.
 4. *Finis legis est Christus.* Ergo idem Deus, qui est author legis Euangelicæ, est etiam author legis Mosaicæ. Et confirmatur hæc ratio, quia author legis Mosaicæ hoc potissimum spectauit, vt per illam legem deduceret homines ad Christum. Quod duobus modis præstitit. Primò, per vaticinia Prophetarum, qui multa de Christo prædixerunt. Secundò, per sacrificia Mosaica, quæ erant figuræ mortis Christi. At diabolus non conatur homines hoc modo perducere ad Christum, sed potius ab illo abstrahere: Ergo ipse nõ est author legis Mosaicæ.

4. Dices primò: Opera Dei sunt perfecta, vt habetur Deuter. 32. 4. At lex Mosaica non est perfecta, vt quæst. præcedente dictum est: Ergo Deus non est author legis Mosaicæ. Respondeo. Maior potest dupliciter intelligi. 1. Opera Dei sunt perfecta, id est, vnumquodque opus Dei tale est, cui absolutè nihil desit. Sic falsa est. 2. Opera Dei sunt perfecta, id est, vnumquodque opus Dei tale est, cui in suo genere nihil desit. Sic vera est. Iam applico. Lex Mosaica non est absolutè perfecta, quia deest illi aliquid, quod habet lex Euangelica, nimirum virtus & efficacia iustificandi. Est tamen perfecta in suo genere, quia cum ex suo genere debeat esse umbra, seu figura legis Euangelicæ; in eo genere nihil illi deest. Vide D. Tho. loco citato ad 1.

5. Dices 2. Scriptura ait: Legem Mosaicam ab Angelis

Angelis datam esse. Galat. 3. 19. *Lex propter transgressiones posita est, ordinata per Angelos in manu Mediatoris.* Et Act. 7. 53. *Accepistis legem in dispositione Angelorum.* Respondeo. Lex Mosaica tribuitur Deo, Angelis, & Moyfi; sed diuerso modo. Nam Deus fuit author illius legis; Angeli promulgarunt illam Moyfi, Moyfes populo. Simile est de lege Euangelica. Deus fuit illius author: Christus, qua homo, promulgauit illam Apostolis; Apostoli, toti mundo.

QVÆSTIO V.

Vbi, quando, & quomodo data fuerit lex Mosaica.

1. **T**Ria quærentur: Primò, vbi data sit? Respondeo. Data est in monte Sinai, vt patet ex illo Leuit. 26. 45. *Hæc sunt iudicia atque præcepta, & leges, quas dedit Dominus inter se, & filios Israël in monte Sinai per manum Moyfi.* Hoc tamen interest, quod lex Decalogi data sit in ipso monte (Exodi 19. & 20.) At lex ceremonialis & iudicialis in tabernaculo ad radicem montis. (Leuit. 1. 1.)
 2. Quaritur 2. Quando data sit? Respondeo. Lex Decalogi data est die quinquagesimo ab egressu filiorum Israël ex Ægypto, id est, in Pentecoste. Nam tertio die mensis tertij venerunt ad montem Sinai, iuxta illud Exod. 19. 1. *Mense tertio egressionis Israël de terra Ægypti, in die hac venerunt in solitudinem Sinai.* Vbi illa particula, *in die hac,* significat, in die eiusdem numeri cum mense tertio, nempe tertio die mensis tertij. Rursum, tertio die post aduentum data est lex. (ibid. v. 11.) Tertius

G 5 autem

autem dies post aduentum, fuit sextus dies mensis tertij. At lex ceremonialis & iudicialis postea data est: Non quidem vno die, sicut lex Decalogi, sed successiuè per varios dies, vt patet Leuitici nono, versu primo, Leuit. 16. vers. 1. & alibi.

3. Quæritur 3. Quomodo data sit? Respondeo. Iudæi, antequam daretur ipsis lex Decalogi, iuebantur se sanctificare, & præparare per duos dies, vt tertio die cum debita reuerentia legem acciperent. Hæc autem sanctificatio & præparatio consistebat in tribus. Primò, vt abstinerent ab vxoribus. Secundò, vt lauarent vestimenta sua. Tertio, vt non ascenderent in montem Sion: Ac ne quidem attingerent illum, tanquam curiosi scrutatores præsentia & Maiestatis Dei; sed potius ex reuerentia diuini Numinis, continerent se in castris; alioqui morte puniendi essent. (Exod. 19. vers. 10. & sequentib.)

4. Finita sanctificatione, cum adesset tertius dies, quo lex Decalogi esset promulganda, sex terribilia signa contigerunt in monte Sinai. 1. Totus mons ardebat igne. 2. Totus fumabat, quia ex igne, tanquam ex fornace, ascendebat fumus. 3. Nubes densissima montem operiebat. 4. Audiebantur tonitrua. 5. Micabant fulgura. 6. Clangor tubæ, seu buccinæ perstrepebat. (Exodi 19. 16. & sequentib. Et Hebræor. 12. 18.) Tum demum Angelus tubali & horribili voce Decalogum proclamabat. (Exodi 20. 1.) vt posset exaudiri à toto populo circumstante, id est, à tribus hominum millionibus qui tunc adeant in circuitu montis.

5. Nota, duplicem fuisse sonum buccinæ. Vnum confusum, quo populus euocabatur ex remotio-

ribus

ribus castrorum partibus, vt veniret ad radicem montis in circuitu, & ibi legem Decalogi paulò post promulgandam audiret. Alterum distinctum & articulatum, quo Angelus in ipso monte existens, & Dei personam gerens, populo ad radicem montis iam collecto, Decalogum promulgabat. Qualis autem fuerit illa buccina, disputant Interpretes. Iudæi fabulatur fuisse cornu illius arietis, qui ab Abrahamo pro Isaac fuit immolatus. (Genes. 22. v. 13.) Nostri docent, fuisse aëream, non corneam: Et Angelum per collisionem aëris edidisse talem sonum, qualis ab inflata buccina vel tuba prodire solet. Vide Cornelium in cap. 19. Exodi.

6. Hæc omnia, quæ iam recensui, fuerunt figura seu vmbra eorum, quæ postea in promulgatione legis Euangelicæ facta sunt. Nam primò, sicut lex Mosaica promulgata est die quinquagesimo post Pascha, id est, in Pentecoste; sic etiã lex Evangelica (Act. 2. 1.) Secundò, sicut illa in monte Sinai, ita hæc in monte Sion. (Isa. 2. 3. De Sion exhibit lex, & verbum Domini de Hierusalem.) Tertio, sicut ibi audita sunt tonitrua & fulgura; ita hic factus est repente de celo sonus, tanquam aduentis spiritus vehementis. (Act. 2. 1.) Quarto, sicut ibi apparuit ignis & fumus; ita hic dispersa lingua, tanquam ignis. (Ibid. vers. 3.) Quintò, sicut ibi timore percussi sunt Iudæi; ita hic Apostoli repleti sunt Spiritu sancto. (Ibid. v. 4.) Sextò, sicut Angelus clangore buccinæ verba Decalogi perstrepebat; ita hic tuba Evangelica Apostolorum ore insonuit. (Ibid.) Videatur D. Hieronymus ad Fabiolam, Beda in Homilia Vigilæ Pentec. Cornel. in cap. 19. Exod.

QVÆ

QVÆSTIO VI.

*An lex Mosaica obligauerit solos
Iudeos?*

1. **D**istingendum est. Nam lex Mosaica, vt supra dixi, fuit triplex; Moralis, Ceremonialis, & Iudicialis. Igitur Moralis non solum Iudæos, sed etiã gentiles obligabat. Nota. Lex Moralis tripliciter spectari potest. 1. Nudè secundum se. Sic semper obligauit Gentiles. 2. Quatenus habet annexas minas, terrores, & pœnas temporales à Moysè conscriptas. Sic obligabat solos Iudæos. 3. Quatenus habet annexam gratiam Euangelij. Sic obligat Christianos.

2. Lex Ceremonialis & Iudicialis obligabat solos Iudæos; quia solis Iudæis fuit promulgata, vt patet Exod. 19. & sequentib. Quo etiã spectat illud Deuter. 4. 8. *Quæ est illa gens sic inclinata, vt habeat ceremonias, iustaque iudicia, & vniuersam legem?* Et Psal. 147. 10. *Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis.* Et Rom. 3. 1. *Quid ergo amplius Iudæo est? multum per omnem modum. Primum quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei.* Et Rom. 9. v. 4. *Quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio.* Ex quibus testimoniis duo colliguntur. 1. Legem fuisse datam soli populo Iudæorum. 2. Fuisse quandam prærogatiuam illius populi, quod ipsi soli data sit.

3. Dices: Non videtur fuisse prærogatiua, sed onus. Nam difficile fuit seruare legem ceremonialem & iudicialem. Nec Iudæi poterant saluari,
nisi

nisi illam seruarent: Gentiles sine isto onere saluari poterant. Respondeo. Fuit simul onus, & prærogatiua. Onus, propter causam allatam. Prærogatiua, quia Iudæi per illud onus magis erant Deo coniuncti & cõsecrati, quam Gentiles sine illo onere. Nam ratione legis, habebant Sacerdotium, sacrificia, sacramenta, & promissionem venturi Christi: Quæ omnia faciebant illos meliore conditione, quam Gentiles, qui ista nõ habebant. Et hoc colligitur ex Scripturis citatis. Simile est de Clericis & Religiosis, qui tamen plus oneris in se suscipiant, & ad plura obligentur, quam laici; sunt tamen meliori conditione, quia Deo magis coniunguntur & consecrantur; quæ magna prærogatiua est. Vide D. Thomam quæst. 89. artic. 5. ad 3.

4. Quæres 1. An hoc factum sit propter merita Iudæorum, quod ipsis solis data sit lex, & non aliis? Respondeo. Non propter ipsorum merita, sed propter promissionem Dei, quæ Abraham facta est. Deus enim promiserat Abraham, quod ex ipsius femine, & posteritate nasciturus esset Christus (Genes. 22. 18. & Galat. 3. 16.) Itaque propter hanc promissionem, voluit populũ illum, ex quo Christus erat nasciturus, peculiari quodam modo ab aliis distinguere, dando illi legem, Prophetas, sacrificia, & alia specialia ornamenta, quibus ceteras nationes antecelleret, & Deo magis consecraretur, iuxta illud Exodi 19. vers. 5. *Eritis mihi in peculum de cunctis populis.* Et ratio est, quia lex, Prophetæ, & sacrificia, tanquam figuræ quædam ordinabantur ad Christum venturum: Ergo quibus promissus erat Christus, illis danda erat lex, Prophetæ, & sacrificia.

5. Quæ

5. Quæres 2. An gentiles in nullo casu fuerint obligati ad obseruationem legis Mosâicæ? Respondeo. Tunc erant obligati, quando volebant se aggregare populo Iudæorum, & illorum Religionem amplecti, vt patet ex illo Exodi duodecimo vers. quadragesimo octauo. *Si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, & facere Phasè Domini; circumcidetur prius omne masculinum eius, & tunc ritè celebrabit, erique sicut indigena terra.*

Dices: Hinc solum colligitur, quod Gentiles, accepta circumcisione, potuerint celebrare Pascha cum Iudæis; non autem, quod fuerint obligati. Respondeo. Vtrumque colligitur. Nam circumcisio perinde se habebat in Veteri Testamento, sicut se habet Baptismus in nouo. Vnde sicut omnes baptizati obligantur ad legem Euangelicam; ita omnes circumcisi obligabantur ad Mosâicam. Quod confirmat Apostolus, cum ait Gal. 5. 2. *Testificor omni homini circumcidentis se, quoniam debitor est uniuersæ legis faciendæ.*

6. Quæres 3. An lex Mosâica (nempe Ceremonialis & Iudicialis) nullo modo pertinuerit ad Christianos? Respondeo. Sicut pertinuit ad Iudæos, quoad obligationem & obseruationem; sic etiam pertinuit ad nos quoad significationem. Erat enim figura quædam eorum, quæ per Christum adimplera sunt. Ita Augustinus lib. 19. contra Faustum, cap. 7. & sequentibus. Et colligitur ex illo generali principio. 1. Cor. 10. 6. *Hæc autem in figura facta sunt nostri.* Et Hebr. 10. 1. *Umbram lex habens futurorum bonorum.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO VII.

Quam strictè Iudæos Lex Mosâica obligauerit?

1. **R**espondeo. Obligauit strictissimè, vt patet ex illo Psalm. 118. 4. *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.* Quod confirmari potest ex duplici capite. 1. Ex benedictionibus, quas Deus promisit seruantibus legè. 2. Ex maledictionibus, quas comminatus est transgressoribus. Vtraque habentur Leuit. 26. & Deut. 28. Aliquas ex iis recensebo.

2. Benedictiones sunt hæc: *Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis.* 1. Dabo vobis pluias temporibus suis. 2. Terra gignet germen suum. 3. Pomis arbores replebuntur. 4. Apprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem. 5. Comeditis panem vestrum in saturitate. 6. Dabo pacem in finibus vestris: & non erit, qui exterreat. 7. Auferam malas bestias. 8. Persequemini inimicos vestros, & corruent coram vobis. 9. Persequentur quinque de vestris, centum alienos: & centum de vobis, decem millia. 10. Crescere vos faciam, & multiplicabimi. 11. Comeditis vetustissima veterum; & vetera, nouis superuenientibus, proicietis. 12. Ponam tabernaculum meum in medio vestri: ambulabo inter vos, & ero Deus vester; vosque eritis populus meus. (Leuit. 26.)

3. Nunc sequuntur maledictiones. *Si non facia- tis ea, quæ à me constituta sunt.* 1. Visitabo vos in egestate & ardore. 2. Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus

hostibus deuorabitur. 3. Ponam faciem meam contra vos: & corruetis coram hostibus vestris: & subiiciemini his, qui oderunt vos: & fugietis, nemine persequente. 4. Dabo vobis cælum de super, sicut ferrum, & terram æneam. 5. Immittam in vos bestias agri, quæ consumant vos & pecora vestra. 6. Inducam super vos gladium ultorem fœderis mei. 7. Mittam pestilentiam in medio vestri. 8. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum. Et quæ sequuntur (Leuit. 26.) His addantur benedictiones & maledictiones, quæ habentur Deuter. 28.

4. Hinc constat, falsum esse, quod aliqui docent: Legem Dei obseruatu esse impossibilem. Nam si seruari non posset, cur Deus seruantibus promitteret benedictiones? cur transgressoribus minaretur tot maledictiones? Hoc posterius esset tyrannicum: illud prius, inane ac superuacaneum. Si enim lex seruari non potest, inane ac superuacaneum est dicere: Si seruaueris legem, dabo tibi multa bona. Et tyrannicum est dicere: Puniam te multis calamitatibus, si non seruaueris. Vtrumque absit à Dei bonitate.

QVÆSTIO VIII.

*An lex Mosaica nunc penitus
abrogata sit?*

1. **R**espondeo: Abrogata est, quoad præcepta Ceremonialia & Iudicialia; non tamen quoad moralia, quæ in Decalogo continentur, quatenus illa sunt iuris naturalis. Prior pars patet ex Scripturis, Luc. 16. 16. *Lex & Prophetæ usq; ad Ioan-*
nem.

nem. Et Gal. 3. 24. *Lex pedagogus noster fuit in Christo. At ubi ueni fides, iam non sumus sub pedagogo.* Et Hebr. 7. 12. *Translato Sacerdotio, necesse est ut & Legis translatus fiat.*

2. Est autem abrogata propter has causas. Primò, quia erat imperfecta (Heb. 7. 18.) Secundò, erat graue iugum, quod Iudæi vix poterant portare (Act. 15. 10.) Tertiò, continebat figuras, quæ per Christum impletæ sunt (August. lib. 19. contra Faustum, cap. 13.) Quartò, sicut maius lumē offuscatur minus, ita lumen Euāgelij, & sol iustitiæ Christus, offuscavit ceremonias legales, ut notat D. Hieronymus in Com. cap. 4. ad Galat. Huc spectat illud Theodoretici ad Philip. 3. *Superuacaneus est lychnus, si sol apparuerit.* Et illud Bernardi Hom. 1. super Missus est: *Prodeunte fructu, flos decidit.* Quintò, Christus, teste Apostolo (Ephes. 2. 14.) *fecit utraq; vnum*, id est, ex duobus populis, Ethnico & Iudæico, fecit vnum ouile; ac proinde debuit dissoluere medium parietem Legis Mosaicæ, qui separabat vnum populum ab alio; & ambos vna eademque lege Euangelica concludere.

3. Dices, Scriptura docet Legem Mosaicam duraturam in æternum, ut Baruch. 4. v. 1. *Hic liber mandatorum Dei, & lex quæ est in æternum.* Respondeo. Lex Mosaica duobus modis dici potest æterna. Primò, quoad præcepta moralia, quæ adhuc durant. Secundò, quoad ceremonialia, quæ quidem abrogata sunt, quoad significationem, tamen adhuc durat, quoad rem significatam. Ita D. Thomas quæst. 103. art. 3. ad 1.

4. Posterior pars probatur, quia ratio naturalis dicitur præcepta Decalogi, quatenus sunt iuris

naturalis, seruanda esse. Dico, quatenus sunt iuris naturalis propter duas causas. 1. Propter obseruationem Sabbathi, quæ non erat iuris naturalis, & ideo abrogata est. 2. Propter minas & terrores, quæ annexa erant præceptis Decalogi, respectu eorum, qui ea non obseruarent. Hæc etiam abrogata sunt, quia similiter non erant iuris naturalis, sed politiciui.

QVÆSTIO IX.

An in locum Legis Mosaicae successerit Lex Evangelica, & quæ illa sit?

1. **C**Hristus instituit nouam legem, quæ Evangelica appellari solet, ad Christianos pertinentem; ideòq; non solum Redemptor, sed etiam Legislator dicendus est, iuxta illud Isaia 33. 22. *Dominus Iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus Rex noster, ipse saluabit nos.* Et in Euangelio passim loquitur de sua lege. Ioan. 14. 15. *Mandata mea seruate.* Ioan. 15. 10. *Si præcepta mea seraueritis, manebitis in dilectione mea.* Matt. 28. vers. 19. *Docete eos seruare omnia, quæcumq; mandauimus vobis.* Et Apostolus 1. Cor. 7. 16. *His autem, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere.* Et 1. Cor. 9. vers. 21. *Illis qui sine lege erant, factus sum tanquam sine lege essem, cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi.* Et Hebr. 2. confert inter se Christum & Moysen, tanquam duos legesatores, alterum veteris, alterum noui Testamenti: & ait si transgressores legis à Moysè datæ puniti sunt; multò magis transgressores legis à Christo datæ puniendos esse.

2. Lex

2. Lex Evangelica, quæ à Christo data est, continet triplicia præcepta, nempe moralia, sacramentalia, & fidei. De moralibus constat Matth. 5. 6. & 7. vbi Christus explicat & perficit præcepta Decalogi, quæ propriè ad mores pertinent. Et Matth. 19. 6. Vbi prohibet diuortium & libellum repudij; ac decernit, vt vinculum matrimonij deinceps non dissoluatur. De sacramentalibus patet ex illo Ioan. 3. 4. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Et Ioan. 6. 53. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Denique de præcepto fidei, ex illo Marci 16. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur.* Et Ioan. 8. 24. *Si non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro.*

3. Hoc tamen interest inter hæc triplicia præcepta, quod Sacramentalia sint verè & propriè à Christo instituta; reliqua non tam instituta, quam aucta vel explicata. Et quidem moralia, cum sint iuris naturalis, non egebant institutione, sed explanatione. Præceptum autem fidei, aliquo modo auctum est. Nam Christi Natiuitas, Passio, Mors, & reliqua mysteria, quæ à Iudæis implicite & obscure credebantur, iam expresse & distinctè creduntur à Christianis.

4. Obiici potest illud Ioann. 1. 17. *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Christum facta est.* Hinc etiam videtur colligi, Moysen fuisse legislatorem, non autem Christum.

Respondeo, hoc posterius perperam inde colligitur. Nam sensus illorum verborum est hic: Moyses

H 2 dedit

dedit Iudæis nudam legē sine gratia, id est, legem præcipientem, sed non iuuantem. Christus dedit vobis legem cum gratia, id est, legem præcipientem & iuuantem. Hinc fit, vt lex Moſis, quia tantum præcipiebat, & non iuuabat, retinuerit nomen legis: lex verò Christi, quia pauca præcipit, & plurimum gratiæ confert, obtineat nomen gratiæ, ab effectu magis principali. Eandem ob cauſam vocatur à Christo, *iugum ſuaue, & onus leue*: & ab Apoſtolo, *Lex ſpiritus vitæ*, Rom. 8. 2. Vide Auguſtinum in libro de ſpiritu & littera.

5. Quæres, An lex Euangelica nos obliget ad ſui obſeruationem? Caluiniftæ tria docent. Primò, præcepta moralia, ſeu Decalogi, non poſſe à nobis ſeruari, ac proinde CHRISTVM liberaſſe nos ab eorum obſeruatione, iuxta illud Apoſtoli ad Gal. 3. 13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis*. Fundamētum eſt, quia putant peccatum originale manere in nobis, quamdiu in hac vita ſumus; ideòq; omnia noſtra opera, quibus conamur legem Decalogi implere, vitia & inquinata eſſe, propter contagionem peccati originalis: per cuiuſmodi autem opera legi ſatiſfieri non poſſe; atque hoc ſenſu legem ſeruatu impoſſibilem eſſe.

6. Secundò docent, Baptiſmum & alia Sacramenta non eſſe abſolutè neceſſaria ad ſalutem; & ideo præcepta ſacramentalia non obligare Chriſtianos. Fundamētum eſt, quia purant ſolam fidem iuſtificare, & Sacramenta ſolum adhiberi ad excitandam & nutriendam fidem: ac proinde eſſe quidem vtilia, non tamen neceſſaria, præſertim cum ſine Sacramentis fides excitari & nutiri poſſit per verbum Dei.

7. Tertio docent, præceptum fidei obligare omnes mortales, & hoc ſolum præceptum ſufficere ac neceſſarium eſſe ad ſalutem, iuxta illud Roman. 1. 17. *Iuſtus ex fide viuui*. Et Lucæ 8. 50. *Crede tantum, & ſalua erit*. Ex his omnibus concludunt, libertatem Chriſtianam, ſeu Euangelicam in eo conſiſtere, quod ſimus liberi ab obſeruatione legis: & ſic interpretantur illud 1. Timoth. 1. 9. *Iuſto non eſt lex poſita*. Hæc tria Caluiniftarum puncta damnata ſunt in Concilio Tridentino ſeſſ. 6. Canone 18. & ſequentib. Et iam paucis refutanda per totidem concluſiones.

8. Dico 1. Præcepta Decalogi poſſunt ſeruari ab iis, qui operantur ex gratia Dei; neque Chriſtus ab eorum obſeruatione nos liberauit. Prior pars probatur 1. manifeſtis Scripturæ testimoniis. Pſa. 118. 32. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum*. Ezech. 36. 27. *Spiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam vt in præceptis meis ambulētis, & iudicia mea cuſtodiatis*. Matth. 21. 30. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*. Primo Ioan. 5. 3. *Hæc enim Charitas Dei, vt mandata eius cuſtodiamus, & mandata eius grauiſima non ſunt*. Quid clarius? Accedunt exempla eorū, qui in Scripturis narrantur legem ſeruafſe. Seruauit illam Dauid, iuxta illud 3. Reg. 14. 8. *Non fuiſti ſicut ſeruus meus Dauid, qui cuſtodiuit mandata mea, & ſecutus eſt me in toto corde ſuo, faciens quod placitum eſſet in conſpectu meo*. Seruauit Zacharias & Elizabeth, Lucæ 1. 6. *Eram ambo iuſti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela*. Seruauit adoleſcens Euangelicus, Matth. 19. 20. *Omnia hæc cuſtodiu à iuuentute mea*. Plura de hac re inuenies in

opusculo nostro de iustitia bonorum operum secundum Calvinistas cap. 2. Vbi etiam obiectiones Calvinistarum soluta sunt.

9. Posterior pars conclusionis, quod scilicet Christus non liberauerit nos ab obseruatione præceptorum Decalogi, patet ex Euangelio & Apostolis. Ac primum ex verbis Christi Matth. 5. 18. *Non veni soluere legem, sed adimplere.* Matt. 7. 10. *Omnis arbor, qua non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Matth. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Deinde ex verbis Apostoli Iacobi 2. 8. *Si tamen legem perficitis regalem secundum Scripturas, Diliges proximum tuum sicut teipsum; bene facitis: si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguit à lege, quasi transgressores. Quicumque autem totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus.* Vide plura apud Bellarminum lib. 4. de Iustificatione cap. 2. & sequentibus.

10. Fundamentum Calvinistarum, de peccato originali in nobis manente, falsum est, & prolixè refutatū in Opusculo nostro de Authore peccati c. 4. Illud porro, *Christus redemit nos de maledicto legis*, non sic debet intelligi, quasi Christus voluerit nos esse liberos ab obligatione & obseruatione legis, vt fingunt Calvinistæ (hòc enim falsum est, vt iam ostendi) sed quod dederit nobis gratiam, qua possumus legem implere, & maledictionem, quæ legis transgressoribus constituta est, euitare.

11. Dico 2. Præcepta Sacramentalia de Baptismo & Eucharistia etiam nos obligant, nec sine eorum obseruatione salutem consequi valeamus. Hoc manifestè patet ex illo Ioan. 3. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*

Dei. Et Ioan. 6. 43. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Quomodo autem hæc duo præcepta intelligenda sint, & an obligent solos adultos, an etiam infantes, alio loco explicandum est. Interea videri potest Bellarminus & alij. Loquor autem de solo Baptismo & Eucharistia, quia aduersarij vix admittunt plura Sacramenta.

12. Dico tertio. Præceptum fidei obligat omnes mortales, sed non solum obligat. Prior pars conceditur à Calvinistis, & patet ex illo Marc. 16. 16. *Qui autem non crediderit, condemnabitur.* Posterior sequitur ex dictis, quia præter præceptū fidei, obligant nos etiā præcepta Decalogi & Sacramentalia. Hinc infero contra Calvinistas, libertatem Christianam non consistere in eo, quod sumus liberi ab obseruatione præceptorum Dei. In quo ergo consistit? In his tribus. Primò, in libertate à peccato & morte, iuxta illud Ioan. 8. 34. *Omnis qui facit peccatū, seruus est peccati. Si ergo vos filius liberauerit, verè liberi eritis.* Et Rom. 6. 18. *Liberati autè à peccato, serui facti estis iustitiæ.* Secundò, in libertate à iugo legis ceremonialis & iudicialis Iudæorum. Gal. 4. 9. *Quomodo iterum conuertimini ad infirma & egena elementa, quibus denuò seruire vultis?* Tertio, in libertate à dominio & reatu legis moralis. Rom. 6. 14. *Non estis sub lege, sed sub gratia.* Et 2. Cor. 3. 17. *Vbi spiritus Domini, ibi libertas.* Et Gal. 5. 18. *Si Spiritu ducimini, non estis sub lege.* Hic notandum est cū Augustino in explicatione primi Psalmi, quod aliud sit, hominè esse sub lege, & aliud, esse in lege. Iudæi erant sub lege, quia tanquā serui, subiecti erant pœnis & terroribus legalibus. Nos sumus in

lege, quia tanquam filij ex amore & charitate uiuimus secundum legem. Hoc sensu Apostolus 1. Corinth. 9. 21. negat se esse sub lege, & affirmat se esse in lege. Et D. Augustinus in libro de continentia cap. 3. explicans illud Apostoli: *Non estis sub lege, sed sub gratia*, sic habet: *Non sumus sub lege bonum quidem iubente, non tamen dante; sed sumus sub gratia, quae id, quod lex iubet, faciens nos amare, potest liberis imperare.* Et in libro de Natura & Gratia cap. 57. *Si Spiritu ducimini, non estis sub lege, utique lege, quae timorem inculcit, non tribuit Charitatem.* Illud Apostoli, quod aduersarij obiiciunt: *Iusto non est lex posita*, facile explicatur ex dictis. Tamen si enim lex, secundum se spectata, aequè posita sit iustis & iniustis (utrisque enim praescribit lex, quid faciendum aut omittendum sit) non tamen poena legis imponitur iustis, qui ex amore legem seruant; sed iniustis, qui legem prauaricantur. Hoc sensu dixit idem Apostolus ad Galatas tertio, uersu decimonono. *Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est.* Vide Augustinum in libro de spiritu & littera capite decimo.

CAPVT

CAPVT VI.

De Synagoga ueteris Testamenti.

I.

NOMEN Synagogæ sumitur tribus modis in Scriptura. Primò, pro tota congregatione, seu Ecclesia Iudæorum. Numer. 27. 20. *Audiat eum omnis Synagoga filiorum Israël.* Et Ecclesiast. 50. 15. *Coram omni Synagoga Israël.* Et alibi sæpe. Et hoc sensu fuit typus seu figura Ecclesiæ Christi, ut postea explicabo.

Secundò, pro congregatione seu conuentu malorum. Psal. 85. 14. *Deus, iniqui surrexerunt super me, & Synagoga potentium, quaesierunt animam meam, & non proposuerunt te in conspectu suo.* Et Ecclesiast. 3. 30. *Synagoga superbiorum non erit sanitas.* Et Apoc. 2. 9. *Blasphemaris ab his, qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed sunt Synagoga Sathanae.* Et cap. 3. 9. *Ecce dabo de Synagoga Sathanae, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur.*

Tertiò, pro quibusdam ædificiis seu domibus, in quibus Iudæi singulis Sabbathis solent Scripturam legere & explicare. De his frequens est mentio in Euangelio. Matth. 4. 23. *Circuibat Iesus totam Galilaam, docens in Synagogis eorum.* Et Marci 1. 21. *Et Sabbathis ingressus in Synagogam docebat eos.* Et Lucæ 4. 17. *Intrauit secundum consuetudinem suam die Sabbathi in Synagogam, & surrexit legere, & traditus est illi liber Isaie Propheta.* Et Ioan. 9. 22. *Iam conspirauerunt Iudæi, ut si quis eum confiteretur esse*